

Szabó Attila¹

Civil szervezetek szerepe a magyarországi migrációs jog fejlesztésében²

Absztrakt

A migrációs jog rendkívül turbulensen változott 2015-2020 között. A hazai jogvédő civil szervezetek a meglévő mozgásterüket kihasználva próbálták befolyással lenni a migrációs jog alakulására a saját emberi jogi alapvetéseiknek megfelelően. Ennek köszönhető, hogy a külföldiek belépésével, tartózkodásával és nemzetközi védelmével kapcsolatos jogterületnek bizonyos elemei nem lettek a jelenleginél is restriktívebbek. Az ezzel kapcsolatos kutatásomban találtam példát jogfejlesztésre, valamint bizonyítottam szerepüket a hazai és nemzetközi jog érvényesülésének monitorozását vagy kikényszerítését illetően is. Kutatásom keretében a releváns jogszabályok változását, európai bírósági jogvitákat vizsgáltam meg, továbbá interjúkat is készítettem, amelyek segítségével a civil jogvédő szervezetek jelentőségét még a vizsgált időszakra vonatkozóan is bizonyítani lehetett összefüggésben a migrációs jog instabil jellegével.

Kulcsszavak: migrációs jog, menekültek, civil szervezet, Magyarország, Európai Unió Bírósága, Emberi Jogok Európai Bírósága

Abstract

Migration law has changed very rapidly between 2015 and 2020. Domestic rights NGOs have used their existing room for manoeuvre to try to influence the development of migration law in accordance with their own human rights principles. This has meant that certain elements of the legal field relating to the entry, stay and international protection of foreigners have not become more restrictive than they are at present. In my research on this issue, I have found examples of legal developments, as well as evidence of their role in monitoring or enforcing domestic and international law. In my research, I examined changes in relevant legislation, European court cases, and conducted interviews to demonstrate the importance of civil rights organisations even in the period under study in relation to the unstable nature of migration law.

Keywords: migration law, refugees, NGO, Hungary, Court of Justice of the European Union, European Court of Human Rights

¹ Doktorandusz, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, és a Társaság a Szabadságjogokért, jogsegélyszolgálat koordinátora. E-mail: szattila85@gmail.com

² DOI 10.59558/jesz.2024.2.109

I. Bevezetés

A független civil szerveződések jogalakító szerepe a jogállam megvalósíthatóságának az összefüggésében felmerülő kérdés, és doktori kutatásomban is ebből az alapvetésből indultam ki. Ezért e lap hasábjain is megjelent jogállam megközelítést fogadom el, miszerint a jogállam tartalmilag kötött materiális és nem csupán formális követelményeket jelent. „A formális jogállam a hangsúlyt az eljárásjogilag helyes jogalkotásra és a törvények megismerhetőségére helyezte, ily módon nélkülözte a fogalom tartalmi elemeit. A materiális (tartalmi) értelemben felfogott jogállam alkotmányos alapelvek, értékek, államszervezési elvek és intézmények sokaságát feltételezi, ideértve a demokratikus hatalomgyakorlási technikákat és az emberi jogok érvényesülését.”³ Ezt alapul véve, elsőként meghatározom a fogalmakat, bemutatom a területen releváns hazai szereplők közül azokat, amelyeket vizsgálni tudtam, és példákat mutatok be arra vonatkozóan, hogy milyen jogalapon és milyen tevékenységet fejthetnek ki a hazai civilek, ha szeretnék befolyásolni a migráció jogi szabályozását. Arra vonatkozóan is mutatok példákat, hogy a migrációs jogon belül milyen területek azok, amelyek a civil szervezetek fókuszába kerülhetnek.

A tanulmány a második részében hat esettanulmányhoz kapcsolódóan azt vizsgálom, vajon aktívak voltak-e a hazai civil szervezetek, a tevékenységük mire irányult és milyen csatornákon keresztül próbáltak hatni. A módszertani korlátok között arra is igyekszem rámutatni, milyen eredménye volt a civil szervezetek törekvéseinek.

A harmadik rész pedig az érintett civil szektor önreflexióját vizsgálja, és azt, hogy a kormányzati szereplők hogyan reagáltak az erőfeszítéseikre. Ennek rekonstruálásához három hazai szereplőt kerestem meg interjúzás céljából. A Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület, a Magyar Helsinki Bizottság vállalta az interjút, a Migrációkutató Intézet többszöri megkeresésre sem reagált. Így e tartalmi egység megvizsgálja, vajon a civil törekvések tudatosan irányulnak-e a migrációs jog fejlesztésére, befolyásolására, vagy csak szervezeti önérdékeket követnek. Ha igen, akkor milyen célból teszik ezt, és hogyan reagálnak az esetleges eredményekre. Másfelől, mit kezd a jogalkotó e törekvésekkel: miként veszi figyelembe az egyesülési jogból és más alapjogokból fakadó kötelezettségeit, a civilek jogvédő munkáját korlátozó vagy segítő jellegűnek látja-e a migrációs jog alakításában.

Az összegzésben a megállapított tényeket, a feltárt és kategorizált/lehetséges civil szerepeket, továbbá, azokat a javaslatokat foglalom össze, amelyek a hatékony, jogállami keretek között folytatott jogfejlesztést célozzák.

II. Civil szervezetek és a migráció: szereplők és szerepek

A civil szervezeteket az egyesülési jog keretein belül értelmezem.⁴ A tanulmány két különböző szintet különböztet meg a civil szervezeteken belül: a.) a nemzetközi civil szervezetek szintje, b.) a hazai civil szervezetek szintje.

Tevékenységük szerint szintén ketté lehet osztani a migrációs kérdésekkel (is) foglalkozó civileket: a.) az egyik csoportba azok a szervezetek sorolhatóak, amelyek a céljuk megvalósítása érdekében kizárólag együttműködnek az állammal, b.) azok, amelyek az együttműködés mellett konfrontációt is vállalnak a magyar állammal szemben. Ebben a

³ Bódi Stefánia: A jogállamfogalom német felfogása. In *Jogelméleti Szemle*, 2024/1. szám, 3. o. <https://doi.org/10.59558/jesz.2024.1.2>

⁴ Lásd ehhez: Dojcsák Dalma: „Egyesülési jog”. In Jakab András – Könczöl Miklós – Menyhárd Attila – Sulyok Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Alkotmányjog rovat, rovatszerkesztő: Bodnár Eszter, Jakab András), 2021. <http://ijoten.hu/szocikk/egyeselesi-jog> (2024. június 15.)

mátrixban a szervezetek tevékenysége szerteágazó lehet még a migrációs kérdéseken belül is, de erre később visszatérek.

a.) *A nemzetközi-hazai felosztás.* Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (továbbiakban: civil törvény) szerint nemzetközi civil szervezetről akkor beszélünk, ha több országban fejt ki a tevékenységét [2. § 13. pont]. A tanulmány szempontjából a jogszabály megközelítése jól alkalmazható, és nem szükséges, hogy a jogszabály további felosztását vizsgáljuk, mert nincsen jelentősége (a migrációs jogra, szakpolitikára ható vagy hatni kívánó civil szervezet helyi, területi vagy éppen országos minősítésű-e).

b.) A nemzetközi civil szervezetek esetében érdemes még egy distinkciót tenni. A nemzetközi jog által létrehozott szervezetek és az ezekhez (pl. az ENSZ-hez vagy az Európai Tanácshoz) kapcsolódó szervezetek formálisan se nem kormányzati szervezetnek tekinthetők, se nem civil szervezet, mert nem alulról szerveződő, a polgárok egyesülési és a véleménynyilvánítási joga alapján létrejövő szervezetek.⁵

Dilemmát jelent, hogy a migrációban érintett vándorok képvisellete érdekében a nemzetközi szervezetek (például a United Nation High Commissioner for Refugees, az International Labour Organization vagy az International Organization for Migration) is rengeteg fontos lépést tesznek, és igyekeznek autonóm módon működni, alapító okiratuk, missziójuk szerint. Ebben hasonlítanak a civilekhez, de a nemzetközi jog által létrehozott vagy abból származtatott szervezetek mozgásterét a diplomácia és az államok érdekei, anyagi és erkölcsi hozzájárulása befolyásolja elsősorban.

Ezzel kapcsolatban idézhető a Magyar Helsinki Bizottság (továbbiakban: MHB) magyarázata. „Sokszor nem tudhatjuk biztosan, mi és meddig szolgálja leginkább a közösség érdekeit (a gazdasági növekedés vagy a környezetvédelem, a szabadságjogok vagy a biztonság, az erős állam vagy a kis állam, a piac vagy a társadalmi mérnökösködés stb.). A civil szervezetek sem birtokolják a bölcsék kövét. Az viszont minden tisztességesen működő, valódi NGO-ról elmondható, hogy elhatározott szándéka az általa feltételezett közjó feltétlen szolgálata.”⁶ A közjóra törekvés mást jelent egy nemzetközi jog által mozgatott szervezet esetében és mást egy olyan szervezet esetében, amely a polgárok egyesülési és véleménynyilvánítási jogából született meg. Az első esetben a közjó mikéntje végső soron a nemzetközi szervezetek mögött álló államokon múlik, a második esetben pedig a civil szerveződés mögött álló polgárokon, nem állami szereplőkön.

A közjó értelmezése hatalomfüggő, ahogy a közérdek, közcél is. Ezért a civileknél bevett megkülönböztetés, hogy definiálható-e vagy sem, mely társadalmi csoport, réteg képviselét, támogatását akarják megvalósítani a meglehetősen általános, így nem mindenki számára elérhető közjóhoz képest.⁷ Például a Magyar ENSZ Társaság a legáltalánosabban az ENSZ megismertetését, céljainak népszerűsítését minden lakos számára közvetíteni akarja, míg a Csongrád megyei Vakok és Gyengénlátók Egyesülete a nevében szereplő csoport reprezentációját szolgálja elsődlegesen. Az MHB képviselője részéről megfogalmazott célkitűzés mögött a jogvédelemre szorulóknak szolgálata áll, ami nagy általánosságban a jogállami, demokratikus közjó része. Ugyanakkor az International Organization for Migration (továbbiakban: IOM) vagy a Menedék Egyesület abban közös, hogy bár más-más eszközökkel, szintéren és autonómia-formában, alulról vagy felülről jövő reprezentációs

⁵ Ehhez lásd: Nagy Ádám – Nizák Péter – Vercseg Ilona: Civil társadalom – Nonprofit világ. In Új Ifjúsági Szemle Alapítvány, 2014, Budapest, 13-36. o.

⁶ Magyar Helsinki Bizottság: Mi az NGO jelentése? Milyen típusú NGO-k vannak? <https://helsinki.hu/ngo-jelentese/>, 2023. (2024. június 15.)

⁷ Csanády Dániel: A civil társadalom szerkezete. <https://www.civilek.hu/tudastar/a-civil-tarsadalom-szerkezete/>, 2018. (2024. június 15.)

megoldásokkal, de egy jól azonosítható társadalmi csoport ügyeit, érdekeit, jogait képviselik. Ugyanakkor éppen e kettő közti eltérések mértéke magyarázza, hogy az IOM a befogadó-kibocsátó-tranzit államok érdekeit is be tudja csatornázni a tevékenységébe, míg a MHB és a Menedék Egyesület aligha.

Mindez magyarázza, hogy a továbbiakban azokkal a hazai és nemzetközi civil szervezetekkel foglalkozom, amelyek a vándorok érdekeinek képviseletére törekszenek, de nem áll mögöttük nemzetközi jogi háttér, a nemzetközi jog intézményeit csak felhasználják a céljaik, a közjó elérésére. Ezen a ponton érdemes megjegyezni, hogy, Magyarországon nincsen olyan nemzetközi civil szerveződés⁸, amelyik releváns szereplő a területen. Talán egy kivétellel: az Amnesty International budapesti irodája. Ha ennek a szervezetnek a honlapján rákeresünk a menekült, menekültek, migráció szavakra, akkor azt találjuk, hogy a 2015-2020 közötti anyagiak nem a magyar jogalkotásról és szakpolitikáról szólnak, hanem a nemzetközi környezetről és az Európai Unió szabályairól.⁹ Kivétel ez alól az LMBTQ csoportokba tartozó menedékkérőkkel és menekültekkel kapcsolatos hazai kritikák sora. Másként fogalmazva, még a Magyarországon is működő nemzetközi civil szervezetnek sincsen szükségképpen a fókuszában a Magyarországot közvetlenül érintő migráció.

Egy már klasszikusnak számító tagolásban Andrews és társai négy működési modellbe sorolják be a civil szervezeteket, vagy ahogyan ők – *mutatis mutandis* – nevezik, a társadalmi mozgalmakat:¹⁰ az együttműködő, a közhatalommal konfliktust is felvállalók, a hozzáférési-befolyásolási modellben működő szervezetek és a mozgalmi infrastruktúra modellben működők.¹¹ A hazai környezetben némileg módosítani és magyarázni szükséges Andrews felosztását. Andrews arra jut, hogy a társadalmi mozgalmak a jogilag elfogadott normák nyílt áthágásától a hatalommal terjedő együttműködésig terjedő skálán tudnak működni és tenni azért, hogy a kívánt céljaikat elérjék. Ám Magyarországon nincsenek olyan mozgalmak és civil szervezetek, amelyek a társadalmi és jogi normák nyílt, a bíróság előtt nem védhető áthágására buzdítanak. Így a négy kategória kettőre redukálható, figyelemmel arra is, hogy a posztszovjet térségben a korporatív és az etatista jelleg a civil szerveződésekre is erőteljesen hat történelmi okokból, annak ellenére, hogy a nemzetközi népmozgás akár globális jellegű mozgalmat is inspirálhat.¹²

Tehát:

- a.) megkülönböztethetünk olyan civil szervezeteket, amelyek úgy tesznek a céljaikért, hogy együttműködnek a hatalommal, és
- b.) olyan szervezeteket, amelyek céljukat inkább konfliktusok felvállalásával kívánják elérni.

Konkretizálva ezt a felosztást: ha egy civil szervezet célja a migrációban érintett szervezetek segítése, akkor kétféle utat választhat. Az egyik út, hogy a jogalkotási-közhatalmi struktúrához illeszkedve segítő szolgáltatást nyújt, az állammal, állami aktorokkal együttműködve az érintetteknek. A másik út, hogy az állammal szembeni kritikák

⁸ A sokféle besorolás és profil részletezésétől eltekintve, lásd például a Rutgers University könyvtárának rendszerezését: <https://libguides.rutgers.edu/c.php?g=746556&p=5351134> (2024. június 15.)

⁹ Lásd: <https://www.amnesty.hu/search/menek%C3%BCltek/> (2024. június 15.)

¹⁰ Kenneth T., Andrews: Social Movements and Policy Implementation: The Mississippi Civil Rights Movement and the War on Poverty, 1965 to 1971. In *American Sociological Review*, Vol. 66, No. 1, 2001, 71-95. o. <https://doi.org/10.2307/2657394>.

¹¹ Más szempontból használja Andrews munkáját: Sebály Bernadett: Társadalmi mozgalmak és szakpolitikai változások. Esettanulmány az ápolási díjról Magyarországon. CEU, 2020. Elérhető: https://www.researchgate.net/publication/344483658_Tarsadalmi_mozgalmak_es_szakpolitikai_valtozasok_Eset_tanulmany_az_apolasi_dijrol_Magyarorszagon (2024. június 15.)

¹² Szabó Máté: Globális civil tiltakozások, globális civil társadalom és tiltakozási kultúra. In *Jogelméleti Szemle*, 2004/1. szám. https://jesz.ajk.elte.hu/szabo17.html#_ftn1 (2024. június 15.) és Szabó Máté: Globális kommunikáció, civil társadalom, tiltakozás. In *Fordulat*, 2008/1. szám, 96-119. o. <http://fordulat.net/pdf/1/szabo.pdf> (2024. június 15.)

megfogalmazásával, esetlegesen pereskedéssel próbál változtatni a meglévő strukturális helyzeteken a védelmet igénylő vándorok érdekében. A civil szervezetek tevékenysége mindkét esetben legitim, ha a kodifikált, a társadalmi-jogi normáknak megfelelő csatornákat használják.

Két példát említhetünk a hazai civil szervezetek közül. A MHB azt írja magáról, hogy egy olyan „civil jogvédő szervezet, közhasznú egyesület, amely az emberi méltóságot védelmezi a jog és nyilvánosság eszközével”¹³. Azaz, a szervezet az emberi méltóságból levezethető részjogosultságok védelmében, az állammal szemben is kiáll jogi eszközökkel vagy a nyilvánosság tudósításával, nyilvános álláspontok megfogalmazásával.

A Baptista Integrációs Központ, amely a maga menekültügyi tevékenységéhez kapcsolódóan ezt írja: „[a]z intézmény a jogszabályokban meghatározott szolgáltatások mellett kiegészítő támogatásokat is biztosít: pszichológiai segítséget nyújt, megteremtették a magyar nyelvtanulás lehetőségét, a gyerekeknek külön fejlesztő programokat állítottak össze.”¹⁴ Azaz, a szervezet az állam szolgáltatásait kiegészítve, pótolva, a szociális békéért cselekedve igyekszik együttműködni a közhatalommal.

Mindkét szerepfelfogás alkotmányos, legitim és morálisan, illetve társadalmilag igazolható egy demokratikus társadalomban. Az értekezésben csak az előbbi, azaz a jogi konfliktusokat vállaló szervezetek működése elemzését vállalom, hiszen az állammal való nyílt konfliktus felvállalását lehet rekonstruálni és igazolni kutatási módszerekkel, míg az esetleg a jó viszonyra építő javító szándékú javaslat, nyilvánosságra nem kerülő sugallat esetében ezt nem lehet rekonstruálni, így igazolni sem. Ezért azt a két magyar menekültügyi szervezetet fogom részletesebben elemezni, amelyek ebbe a mezőbe besorolhatóak, a MHB-ot és a Menedék – Migránsokat Segítő Egyesületet. Természetesen lehetne még más formációkat is vizsgálni a körben,¹⁵ de alaposabban megvizsgálva őket arra jutunk, hogy mivel kevés erőforrással dolgoznak és/vagy kevésbé konfrontatívak, ezért nem jutnánk módszertanilag értékelhető eredményre.

	Hazai civil szereplő	Nemzetközi civil szervezet	Nemzetközi jogi szervezet
Konfliktust bátran vállal az állammal	Magyar Helsinki Bizottság, Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület	Amnesty International budapesti irodája	UNHCR
Konfliktust nem vállal vagy nyíltan nem vállal az állammal	Ökumenikus Segélyszervezet	Baptista Szeretetszolgálat magyarországi szervezete	Frontex

1. Ábra: Felosztás és példák

Ugyanakkor a magyar nyilvánosságban is tevékenykednek olyan civil szervezetek, amelyek álláspontjuk, szervezetrendszerük, finanszírozásuk miatt túl közel vannak a közhatalomhoz. Ezeket a szervezeteket a nemzetközi szakirodalom¹⁶ GONGO-nak nevezi (government-organized, non-governmental organization, azaz kormányközeli, bár formálisan

¹³ Lásd: <https://helsinki.hu/rolunk/> (2024. június 15.)

¹⁴ Lásd: <https://orszik.hu/menekult-ellatas> (2024. június 15.)

¹⁵ Ehhez lásd: Budapesti Migrációs Almanach, 2013. https://budapest.hu/Documents/almanach_hun.pdf (2024. június 15.)

¹⁶ Például: Hasmath, Reza – Hildebrandt, Timothy – Hsu, J.Y.Jennifer: Conceptualizing Government-Organized Non-Governmental Organizations. In Journal of Civil Society 2009, Vol. 15. https://eprints.lse.ac.uk/100174/1/Conceptualizing_GONGO.pdf (2024. június 15.)

civil szervezet).¹⁷ Érdemes lehet ezeket a szervezeteket is vizsgálni, mert a kormányzaton belüli esetleges szakpolitikai törésvonalat lehet, hogy éppen egy GONGO teszi láthatóvá vagy formálja a lobbitevékenységével. Sajnos, ahogyan a fejezet bevezetőjében rámutattam, erre a kutatásomban nem volt lehetőségem és nyilvános forrásokból nem lehetett rekonstruálni, hogy a GONGO-nak tekinthető Migrációkutató Intézet igyekezett-e bármilyen irányba (feltehetően a szigorítás irányába) hatni a kormányzati migrációs szakpolitikákra.¹⁸

Az Európai Unió jogának való megfelelés elősegítésére és követésére, a European Migration Network (EMN) jött létre, és annak nemzeti kapcsolattartó pontja számol be a migrációs szakpolitikai jellegű fejlődésekről. Ez a nemzeti kapcsolattartó a Belügyminisztérium. Ha áttekintjük az erre a célra fenntartott honlapon, a vizsgált időszakra (2015-2020) vonatkozó éves szakpolitikai jelentéseket, akkor azokban nem találjuk nyomát, hogy a magyar jogalkotásra az Európai Unió szervein kívül más szervezet hatott volna.¹⁹ Tehát ezzel a módszerrel nem lehet kimutatni a vizsgálandó vagy vizsgálható civil szervezetek hatását a magyar migrációs szakpolitikákra. Annak érdekében azonban, hogy a jelentésekbe be nem kerülő információk és a pereskedések eredményei is feltáruljanak, érdemes megkérdezni a releváns, a rögzített keretben dolgozó NGO-k képviselőit.

III. Migrációs tevékenységgel foglalkozó civil szervezetek szerepe

Az előzőekben két olyan civil szervezetet említettem, amely releváns és egyben elemezhető NGO-nak tekinthető a magyar migrációs jogintézmények kritizálása terén. Először röviden bemutatom ezeket és utána megvizsgálom, hogy a kettő közül valamelyik tett-e bármit az értekezés eddig elemzett, a 2015-2020-as időszakban relevánsnak tekinthető migrációs jellegű jogi ügyeivel kapcsolatban. A bemutatás keretében arra is kitérek, hogy miért, milyen okból tartja fontosnak egy lokális NGO, hogy segítséget nyújtson a migráns személyeknek. A MHB missziója a következő:

„Mi abban hiszünk, hogy senkit nem szabad megölni, kínozni vagy megalázni. Hisszük, hogy senkit nem szabad bebörtönözni vagy bántani azért, mert kiáll a demokrácia mellett, mert újságíróként megírja az igazságot, mert keresztény, mert muzulmán, vagy éppenséggel mert nem vallásos, mert melegnek vagy transzneműnek született, mert konzervatív, liberális vagy szociáldemokrata, mert nem akar sorkatonaként a biztos halálba menetelni, vagy mert nő létére szeretne a saját döntései és nem rákényszerített elnyomó szabályok szerint élni. Ezért segítünk azoknak, akiknek nem adatott meg, hogy békés, szabad helyre szülessenek, és életük, emberi méltóságuk védelmében rákényszerülnek, hogy elhagyják az otthonukat.”²⁰

Ez igazolja a hipotézist, ami szerint a migráns személyek jogaiért küzdő szervezetek valójában az érintett személyek érdemi szereplővé válásának, képviselésének a hiátusait pótolják ki.

A másik vizsgált szervezet, a Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület ezt írja magáról: „több, mint két évtizede foglalkozik a Magyarországra bevándorló, illetve innen elvándorló hazai és külföldi állampolgárok társadalmi integrációjának elősegítésével szociális,

¹⁷ Magyarul lásd: Magyar Helsinki Bizottság: Mi az NGO jelentése? Milyen típusú NGO-k vannak? Elérhető: <https://helsinki.hu/ngo-jelentesei/>, 2023 (2024. június 15.)

¹⁸ Megjegyezni kívánom, hogy Nagy Boldizsár és Papp András felvetése szerint, az egyházak szerepét e tekintetből érdemes lenne önálló kutatás keretében megvizsgálni, hiszen az egyházaknak a mai kormányzati struktúrában is van vagy legalább is lehet egy önálló, humanitárius, ökumenikus narratívája és célkitűzése.

¹⁹ A jelentések elérhetőek angol nyelven: <http://emnhungary.hu/report> (2024. június 15.)

²⁰ Lásd: <https://helsinki.hu/temaink/menekultek-es-kulfoldiek-jogai/> (2024. június 15.)

oktatási és kulturális programjain keresztül. [...] A bevándorlók és a szakemberek támogatása mellett nagyon fontos számunkra, hogy a többségi társadalom nyitottabbá, elfogadóbbá váljon a hazánkba érkező külföldiek iránt, hiszen ez a migránsok sikeres integrációjának egyik elengedhetetlen feltétele. Ennek érdekében különböző oktatási, kulturális témájú projektek, programok megvalósításával építünk hidat a befogadó társadalom és a bevándorlók között.

E célok megvalósítását közhasznú tevékenységként, nyereség-és vagyonszerzési cél nélkül, közhasznú egyesületi formában végezzük. Az Egyesület közvetlen politikai tevékenységet nem folytat, politikai pártoktól független, azoknak anyagi támogatást nem nyújt, az országgyűlési választásokon képviselő jelöltet nem indít és támogat, pártoktól támogatást nem fogad el.

Egyesületünk a hazánkba érkező külföldieknek segít abban, hogy új otthonra találjanak nálunk.”²¹

A megfogalmazásból kevésbé derülnek ki a motivációk, mint a MHB esetében, de az világos, hogy itt másabb a megközelítés: nem az emberi jogi motiváció az erős, hanem a békés és prosperáló társadalmi együttélés feltételeinek megteremtése.

Mindkét szervezetre igaz azonban, hogy tenni kíván a maga módszereivel azért, hogy az általa képviselt sérülékeny helyzetben lévő személyek érdekei, szempontjai megjelenjenek az érintett szakpolitikákban. Jelen tanulmány szempontjából a kérdés az, hogy ennek érdekében a pusztán szolgáltatásnyújtáson és az egyedi ügyekben vállalt jogi képviseléstől túl tettek-e lépéseket.

Első lépésként az interjúk²² és az egyéb szabadon elérhető források alapján azt vizsgáltam, hogy a doktori értekezésemben részletesen elemzett hat jogesethez²³ kapcsolódóan fejtek-e ki ezek a szervezetek tevékenységet 2015 és 2020 között, és ha igen, az mire irányult, az miként befolyásolta a szabályozást vagy joggyakorlatot.

- a.) *Migrációs őrizetek (idegenrendészeti őrizet, menekültügyi őrizet).* A Menedék Egyesület 2011 és 2018 között biztosított pszicho-szociális ellátást több magyar menekültügyi és idegenrendészeti őrizetben. A szolgáltatás nyújtása során számtalan ponton hatottak az őrizet biztosítására rendelt rendőri szervek protokolljaira és a fogvatartott külföldiek körülményeinek alakulására. Ez a munka tulajdonképpen egy joggyakorlatot (az őrizet végrehajtásának nem jogszabályi szinten rendezett részletszabályait) alakított úgy, hogy az a hazatérésre vagy státusz megállapításra váró fogvatartott külföldiek pszicho-szociális helyzetére is tekintettel tudjon lenni.²⁴ A MHB képviselője pedig arról beszélt az interjúban, hogy számtalan ügyben képviseltek őrizetben lévő menekülő (menedékkérőket, elutasított menedékkérőket) embereket az EJEB előtt és az ügyekben született döntések visszahatottak a magyar jogra.²⁵ Egyébként az interjúban az is elhangzott, hogy 2017-ig több csatornán

²¹ Lásd: <https://menedek.hu/kik-vagyunk> (2024. június 15.)

²² Az interjúkat 2024 januárjában vettem fel a Magyar Helsinki Bizottság részéről Léderer Andrással a szervezet advocacy vezetőjével, a Menedék - Migránsokat Segítő Egyesület részéről pedig Kovács Andrással, a szervezet igazgatójával.

²³ A kutatásban azt a hat jogesetet vizsgálom meg, amely a módszerem szerint a legerősebben mutatta meg a migrációs jog változását 2015 és 2020 között Magyarországon. Természetesen a jogesetek kiválasztását lehet kritika alá vonni, de ezzel együtt is alkalmasak arra, hogy a változás irányát és így a jelen tanulmányban releváns kérdést, a civil szervezetek ehhez kapcsolódó szerepét, pontosan megmutassák. A jogesetek a főszevegben következő a)-g) pontokban felsorolt témákat fedik le.

²⁴ Lásd: Szász Ildikó: *Social Work in Immigration Detention Social Work in Immigration Detention – The experiences of helping services in Hungary.* Menedék Egyesület, Budapest, 2018.

²⁵ A szervezet felsorolja az ebben a témában született nyertes EJEB ügyeit. A pontos hivatkozásoktól eltekintek, mert nem az egyes ügyek jogi részletei az érdekesek, hanem az, hogy ezen a csatornán ténylegesen hatott a Magyar Helsinki Bizottság döntése a magyar migrációs őrizeti rendszerre: *Jogsértő menekültügyi őrizetben tartották fogva (A. A. kontra Magyarország, 2023. szeptember 14.); Jogsértő menekültügyi őrizet (M. N. kontra Magyarország, 2023. szeptember 14.); 17 éves menedékkérő jogellenes fogvatartása (M. M. kontra*

- keresztül tudták jelezni a jogi álláspontjukat a menekültügyi hatóságnak, és ezek a visszajelzések is formálták a jogalkalmazást. E mellett a szervezet többször érvelt az Európai Bizottság előtt is annak érdekében, hogy bizonyos ügyekben (pl. családegyesítéshez való jog korlátozása miatt) az Európai Bizottság kezdeményezzen kötelezettségszegési eljárást és ezzel hasson a magyar migrációs jog szabályozására. Több esetben ezekhez az ügyeket az Európai Unió Bírósága döntötte el. Ilyen ügy volt
- b.) *Relokációs kvóta alkalmazása.* Ezen a területen a civil szervezeteknek nem fejtettek ki tevékenységet, hiszen az Európai Unió jogszabályának nem teljesítésével szemben a Bizottság közvetlenül lépett fel.
- c.) *Tartózkodásra jogosult harmadik országbeli személyek integrációja és ennek segítése.* A Menedék Egyesület több olyan változást is elért ezen a területen, amely a Magyarországon jogszerű tartózkodást szerzett külföldi személyek integrációját segíti. Egy példával bemutatva: 2015-ben a Menedék Egyesület által készített közérdekű bejelentés hatására honosodott meg a gyakorlatban, hogy a menekültként vagy oltalmazottként elismert személyeknek a 2007. évi LXXX. törvény 10. §-a alapján jogszerűen mentesülnek a 1993. évi LXXVIII. törvény a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról és a 251/2014. (X. 2.) Korm. rendelet a külföldiek mező- és erdőgazdasági hasznosítású földnek nem minősülő ingatlanokat érintő tulajdonszerzéséről alapján a külföldiek terhére rótt addicionális ingatlanszerzési közteher alól.
- A jogi probléma bemutatását mellőzöm, elég rámutatni, hogy a civil szervezet segítette az általa védett sérülékeny csoport (elismert menekültek, oltalmazottak) jogérvényesítését és ezzel alakította, formálta a joggyakorlatot. Ez esetben ez ügy történt meg, hogy a rendszerben lévő jogszabály-kollízió feloldására a szervezet olyan javaslatot tett, ami a jogszerű állapotot állította helyre, sőt elősegítette, hogy az elismert menekültek és oltalmazottak az egyéb külföldiek számára előírt tulajdonszerzési illeték megfizetése nélkül juthassanak lakáshoz, otthonhoz.²⁶
- d.) *Tartózkodásra jogosult harmadik országbeli személyeket segítő civil szervezetek működésének állami megnehezítése, akadályozása.* Ebben a kontextusban ez az téma kissé kilóg a sorból, hiszen az ennek körében kifejtett tevékenység a civil szervezetek részéről gyakorlatilag önvédelem volt. Az azonban a vizsgált szervezetek missziójából levezethető, hogy az önvédelem közvetve a segíteni kívánt célcsoport érdekeit is szolgálta. A szervezetek léte ugyanis *ipso facto* segíti a vizsgált célcsoportokat.
- A MHB (más civil szervezetekkel együtt) sokat tett azért, hogy a menekültek segítőinek büntetőjogi felelősségét megteremtő jogszabály jogellenességét az Európai Unió Bírósága kimondja. A szervezet tájékoztatta a kötelezettségszegési eljárást megindító Bizottságot a jogszabály várható hatásairól és ennek jogsértő jellegéről. E mellett egyébként a szervezet érintettként az Emberi Jogok Európai Bíróságához is fordult az ügyben.²⁷

Magyarország, 2023. május 4.); Menekült jogellenes fogvatartása a nyírbátori őrzött szálláson (H. N. kontra Magyarország, 2023. május 4.); Újabb jogsértő menekültügyi őrizet (Dshijri kontra Magyarország, 2023. február 23.); Indokolatlan menekültügyi őrizet öt és fél hónapon át (M. K. kontra Magyarország, 2020. június 9.); Meleg iráni menekültöt börtönöztek be jogtalanul (O. M. kontra Magyarország, 2016. július 5.); Tilos menedékkérőket indoklás nélkül őrizetben tartani (Nabil és mások kontra Magyarország, 2015. szeptember 22.); Idegenrendészeti őrizetben tartották a menedékkérő testvérpárt (Hendrin Ali Said és Aras Ali Said kontra Magyarország, 2012. október 23.); Másodszor is kimondták, hogy nincs rendben az idegenrendészeti őrizet (Al-Tayyar Abdelhakim kontra Magyarország, 2012. október 23.); Alapítélet a menedékkérők idegenrendészeti fogvatartásáról (Lokpo és Touré kontra Magyarország, 2011. szeptember 20.) Lásd: <https://helsinki.hu/strasbourgi-gyozelmeink/>

²⁶ Az interjúkban egyébként más példák is elhangzottak, de az érvelésem szerint egy példa is képes azt igazolni, hogy a civil szervezetek ezen a részterületen formálták a joggyakorlatot a céljaiknak megfelelően.

²⁷ Részletesen leírva lásd: <https://helsinki.hu/jogeros-a-menekultek-segitoinek-buntetojogi-fenyetegese-unios->

A civil szervezet tevékenysége tehát e szempontból egészen konkrétan a jogszabály későbbi megváltozásához is hozzájárult.

- e.) *Tranzitciónához kapcsolódó szabályozások (menekültügyi eljárás specialitásai és fogvatartás speciális szabályai).* A tanulmány következő részében, részletesen bemutatom, hogyan járult hozzá a MHB munkája ahhoz, hogy végül a tranzitciónás menekültügyi eljárást a magyar kormány felszámolta.
- f.) *A tranzitciónában fogvatartás jogellenességének az Európai Unió Bírósága általi megállapítását követően, az új menekültügyi eljárási szabályok kialakítása.* A MHB a szabályozást angolra fordította és jelezte az Európai Unió Bizottságának, hogy a szabályozás ellentétes ez Európai Unió vonatkozó jogával és a Genfi Menekültügyi Egyezményével is. Az ügy még jelenleg is folyamatban van.
- g.) *Hontalansági eljárás, hontalanok integrációjának támogatása.* A hontalanságról szóló fejezetben bemutatott jogesetek – a 6/2015. (II. 25.) AB határozat, a Sudita Keita Magyarország elleni EJEB ügye és az Alkotmánybíróság 14/2021. (IV. 23.) határozata – mind a MHB által vállalt ügyek voltak. Az érintett fejezetben részletesen bemutattam, hogyan alakították ezek az ügyek a magyar jogot. E mellett érdemes azt is megemlíteni, hogy a Menedék Egyesület egyik hontalan ügyfele ügyében született 1.Kf.650.032/2017/8. számú ítéletében fontos jogfejlesztést hajtott végre a Fővárosi Törvényszék. Ennek lényege, hogy ha a hontalanságot kérelmező állítja, hogy egy adott állam állampolgára kellene, hogy legyen, de az érintett állam ezt nem igazolja vissza, akkor a hontalanság – az egyéb feltételek megléte esetén – megállapítható.

Összességében tehát kijelenthető, hogy a hontalanság szűk, kevés embert érintő területén a vizsgált két civil szervezet jelentős, az érintettek jogérvényesítését nagyban segítő változásokat tudott elérni a jogalkalmazásban.

IV. Civil szervezetek hatása – két példa

Az interjúk segítségével arra kívánok rámutatni, hogy a vizsgált szervezetek reflektíven, tudatosan alakítják a jogszabályi környezetet vagy a joggyakorlatot. A bemutatott történetek, elemzések arra hívják fel a figyelmet, hogy a civilek a hatásukat tudatosan fejtik ki a missziójukkal összhangban. Az egyik elemzés a jogszabályi szintre vonatkozó változtatási szándékot és eredményt mutatja be, míg a másik a joggyakorlat változtatása kapcsán teszi meg ugyanezt. Ugyanakkor a két interjú alapján további példát lehetne részletesen rekonstruálni annak bemutatatható, hogyan változott a jog vagy a jogalkalmazás a két NGO munkájának hatására, de a két példa is teljes mértékben igazolja azt a hipotézist, ami szerint van arra lehetőség, hogy NGO-k ténylegesen hassanak a migrációs jog alakulására.

- a.) *Jogszabályi szint: a tranzitciónás szabályozás lebontása.* A Magyar Helsinki Bizottság munkatársa az interjúban elmondta, hogy a szervezet részéről hatalmas kapacitást igényelt, hogy meggyőzzék arról az Európai Unió Bizottságát, hogy a tranzitciónás szabályozás sérti az Európai Unió jogát. A meggyőzés személyesen és írásban is zajlott. Az interjúban elhangzott, hogy 9 hónapba telt annak elmagyarázása, hogy a tranzitcióna gyakorlatilag megakadályozza sok érintett menekülő számára, hogy észszerű időn belül menedékkérelmet nyújthassanak be.

A mellett, hogy a civil szervezet az Európai Bizottság számára több alkalommal világossá tette a szabályokat és azok alkalmazását, több magyar bírói ítéletet és egyéb dokumentumot is lefordított annak érdekében, hogy az Európai Bizottság pontosabban

érthesse a helyzetet. Továbbá, ez a szervezet részt vett számos olyan nemzetközi jelentés elkészítésében, amelyben megjelent, hogy miért és mennyiben sérti a migráns személyek jogait a tranzitzióra vonatkozó szabályozás.²⁸ E mellett a Magyar Helsinki Bizottság által vállalt ügy volt az az eljárás is, amelyben a híres Röske-ítélet született és amely tulajdonképpen végett vetett az uniós jogot sértő tranzitziós menekültügyi eljárásoknak.

Mindemellett a szervezet számos olyan strasbourgi ügyet is vállalt, és vitt sikerre, amely rávilágított arra, hogy a tranzitziós eljárás és különösen az ott történő fogvatartás ellentétes az Európai Unió jogával és az EJEE-vel is. Ezen ügyek részletes ismertetése nem szükséges e helyütt, de a főbb témák áttekintéséhez a témák vázlatos felsorolása hozzájárul:²⁹

- Másfél évig tartották fogva az apát és kisfiát (S.AB. és S.AR. kontra Magyarország, 2023. november 30.)
- Négy hónapon át tartották fogva a tranzitzióban az anyát és kisfiát (P. S. és A. M. kontra Magyarország, 2023. október 5.)
- Száz napon át raboskodott a tranzitzióban az afgán család (M. A. és mások kontra Magyarország, 2023. október 5.)
- A tranzitzióban éhezették is a kurd fiatal (O. Q. kontra Magyarország, 2023. október 5.)
- Jogsértő 1 és 3 éves gyerekek fogvatartása (W. O. és mások kontra Magyarország, 2022. augusztus 25.)
- Újabb tranzitzióban sanyargatott iraki család kapott kártérítést (A. A. A. és mások kontra Magyarország, 2022. június 9.)
- Az államnak fizetnie kell a tranzitzióban sanyargatott családnak (H. M. és mások kontra Magyarország, 2022. június 2.)
- Újabb ítélet a jogellenes tranzitziós fogvatartásról (M. B. K. és mások kontra Magyarország, 2022. február 24.)
- Első ítélet a menekülők tranzitziós éhezteséről (R. R. és mások kontra Magyarország, 2021. március 2.)
- Menekülők nyertek pert a strasbourgi bíróság Nagykamarájánál (Ilias és Ahmed kontra Magyarország, 2019. november 21.)

A tranzitziós szabályozást végül Magyarország megszüntette a Röske-ítélet meghozatalát követően, pedig az ítéletből ez közvetlenül nem következett kényszerítő erővel. Mindezek alapján az megállapítható, hogy a MHB pereskedései és tanácsadó tevékenysége érdemben hozzájárult ahhoz, hogy a magyar menedékjog jogszabályi környezete lényegesen módosuljon. A korábban, egy ideig főszabályként működő tranzitziós eljárás kikerült a magyar migrációs jogból azon az alapon, hogy ez a rendszer sérti az érintett menekülő emberek, vándorok alapvető jogait és az ezeket védő európai uniós szabályokat. A korábban idézett szervezeti küldetés-nyilatkozat alapján nyilvánvaló, hogy a MHB ehhez a változáshoz azért járult hozzá, hogy védje az érintett személyeket és jogaikat.

Ez az eset és az e mellett felsorolt strasbourgi eljárások alaposan, részletekbe menően alátámasztják a hipotézist: a migráns személyek jogainak védelmére létrejött NGO-k képesek jelentősen befolyásolni a migrációs jog alakulását különböző eszközökkel, így hazai/nemzetközi jogi tanácsadással, és a leginkább konfliktusos pereskedési eljárásokkal.

²⁸ Ehhez lásd: Szabó Attila: Az Európai Unió Bíróságának döntése a tranzitzióban lévő személyekre vonatkozó magyar szabályokról: Létezik-e menedékjogi eljárás az Európai Unióban az alapvető jogok körültekintő vizsgálata nélkül? In Jogesetek Magyarázata, 2020/3-4, 63-73. o.

²⁹ Az ügyek részletes leírásához és a pontos hivatkozásokhoz lásd a Magyar Helsinki Bizottság honlapján: <https://helsinki.hu/strasbourgi-gyozelmeink/> (2024. június 15.)

b.) *Jogalkalmazási szint: potenciális menedékkérők a balassagyarmati idegenrendészeti szálláson.* A Menedék Egyesület 2016-2019 között az akkori menekültügyi és idegenrendészeti hatósággal együttműködve nyújtott szociális munkát Balassagyarmaton olyan külföldiek számára, akik hazatoloncolásra vártak. Az egyesület szociális munkásai több esetben észlelték, hogy a kitoloncolásra váró személyek között olyanok is vannak, akiket a hazájukban üldöztetés fenyeget. Az ilyen esetekben a saját protokolljuk és etikai kódexük alapján, a szociális munkások meghatalmazást vettek fel az érintettektől arra, hogy őket egy ügyvéd képviselje a megindítandó menekültügyi eljárásban. Az ezt követően megindult menekültügyi hatósági eljárások során a menekültügyi hatóság kivétel nélkül minden kérelmet elutasított, de a hatósági szakaszt követő bírói jogorvoslat során a bíróság végül több esetben megállapította a védelmi státuszt, vagy új eljárásra kötelezte az eljáró hatóságot.

A menekültügyi és idegenrendészeti hatóság álláspontja az volt, hogy az Európai Unió projektnek a keretében, amelyben a Menedék Egyesület és a hatóság együttműködik, nincsen lehetőség erre a típusú jogérvényesítésre, hiszen a projekt célja a hatékony és emberi jogokat garantáló hazatérés támogatása volt. A menekültügyi és idegenrendészeti hatóság érvelése szerint, a védelmi státusz iránti kérelem ellentétes a projekt céljával, hiszen aki védelmet kap Magyarországon, az rövid időn belül biztosan nem fog visszatérni a hazájába. A Menedék Egyesület szóban és írásban is érvelt a mellett, hogy a hazaküldés nem vonatkozhat azokra, akiket a hazájukban üldöznének, hiszen ez ellentétes lenne az Európai Unió jogával és a Genfi Menekültügyi Egyezményvel.

A projekt, aminek keretében a menekültügyi és idegenrendészeti hatóság együttműködött a Menedék Egyesülettel a Belügyminisztérium koordinációja alatt zajlott és így a Belügyminisztérium illetékes szervezeti egységének kellett abban döntés hoznia, hogy mi van összhangban az Európai Unió által finanszírozott projekt céljaival. A döntés az lett, hogy a Menedék Egyesület protokollja helyes és nem lehet olyan személy hazatérését elősegíteni a projekt keretében, aki egyébként nemzetközi védelemre lenne jogosult.

A Menedék Egyesület munkája, kiállása és tanácsadói munkája hatására tehát úgy változott a jogalkalmazás, hogy védelemre jogosult személyek hatékonyabban tudtak hozzáférni a menekültügyi eljáráshoz. Az eset arra mutat rá, hogy a civilek úgy is tudnak hatni a joggyakorlatra (a menekültügyi eljáráshoz való hozzáférésre), hogy nem változtatják meg a jogszabályok, de különböző együttműködések révén, az állami szervek munkája megváltozik. A változás célja pedig egy NGO esetében az lehet, hogy az általuk védeni kívánt személyek számára kedvezően alakuljon a joggyakorlat.

V. Összegzés

Zárásként megállapítható, hogy vannak olyan civil szervezetek Magyarországon, amelyek a céljukkal, missziójukkal összhangban kívánják elérni, hogy az általuk védeni hivatott, sérülékeny helyzetben lévő csoportok (migráns személyek, vándorok, külföldiek, menedékkérők, menekültek, hontalanságot kérelmezők, hontalanok, stb.) jog által védett helyzete javuljon. Ennek keretében ezek a szervezetek egyéni segítséget is nyújtanak az érintetteknek, de a munkájukkal közvetve vagy közvetlenül alakítják a magyar migrációs jogot és/vagy a joggyakorlat vagy a jogszabályok szintjén.

Az érdekvédelmet és jogvédelmet ellátó, az állammal esetlegesen konfliktust is

vállalni hajlandó civilek tehát a migrációs jog alakítójává váltak 2015-2020 között. Ennek alátámasztására bemutattam két olyan szervezetet, amely jogalakító, jogfejlesztő és együttműködési tevékenységét tudatosan vagy legalább részben tudatosan arra használta, hogy fellépjen az általa védeni kívánt csoportok érdekében. Noha a nyilvános javaslatok szerepe csekély volt a vizsgált időszakban, főként stratégiai pereskedéssel, az Európai Unió felé irányuló tanácsadó tevékenységgel, egyes nagyon specifikus ügyekben pedig egy konkrét állami szervvel konkrét kérdés kapcsán folytatott párbeszéd keretében lehetett változást elérni. A tanulmányban ezekre az eszközökre vonatkozóan mutattam be két példát.

Megállapítható, hogy 2015 és 2020 között is tudtak civil szervezetek hatást gyakorolni a magyar migrációs jog fejlődésére, és napirendre tűzni a nemzetközi követelményekkel összhangban álló, egyes alapvető jogokhoz kapcsolódó kérdéseket. Tehát, a (hazai) civil jogvédő szervezetek a vizsgált időszakban, számos részterületen értek el jelentékeny, mérhető hatást a hazai migrációs jogban. Bár számos példát felhasználtam, nem volt célom a teljes körű lista összeállítása, hogy mely jogszabályok és jogalkalmazási kérdés változott meg a közreműködésükkel. Ezért általános megállapításom, hogy még az alapjogok/emberi jogok alkalmazását szigorító migrációs szabályozással szemben is elérhető változás. Az interjúk segítségével lehetett példát hozni arra, hogy ezt a változást stratégiai pereskedés útján végzett jogfejlesztéssel, az Európai Unió jogának az Európai Unió Bizottsága általi kikényszerítésével és a releváns magyar hatóságok felé irányuló tanácsadó munkával érték el.

Arra a kérdésre, hogy lehet-e a jogalkotó vagy a jogalkalmazó kezébe olyan eszközöket adni, amelyek a nemzetközi vállalatoknak a nemzeti jogban való tényleges érvényesülését és egyben a szuverén önkorlátozását is szolgálják, a válasz igen. A migrációs jog érintettjeit képviselő, őket védő civilekkel a folyamatos konzultáció segíthet ugyanis megelőzni a jogütközések számát és súlyosságát mérsékelni, ha nincs olyan jogintézmény, szakpolitika, amely tabu lenne az egyeztetésben, azaz nincs kivonva az egyeztetés köréből a migrációs jog egyik-másik részterülete.

Melléklet

A tanulmányban szereplő interjúk kérdései:

1. Kifejtettek-e 2015-20 között olyan tevékenységet, ami azt célozta, hogy a migrációra (beleértve az integrációt is) vonatkozó magyar szabályok valamilyen irányba változzanak? Ha igen, melyek voltak ezek a tevékenységek és mi történt pontosan az érintett folyamatokban?

2. Kifejtettek-e ilyen jellegű tevékenységet a következő témákban (amennyiben az első kérdésnél nem került szóba):

- migrációs őrizetek (idegenrendészeti őrizet, menekültügyi őrizet)
- relokációs kvóta alkalmazása,
- tartózkodásra jogosult harmadik országbeli személyek integrációja és ennek segítése,
- tartózkodásra jogosult harmadik országbeli személyeket segítő civil szervezetek támogatása, működése,
- a tranzitónához kapcsolódó szabályozások (menekültügyi eljárás specialitásai és fogvatartás speciális szabályai),
- a tranzitónás fogvatartás jogellenességének Európai Unió Bírósága általi megállapítását követő új menekültügyi eljárási szabályok kialakítása,
- hontalansági eljárás, hontalanok integrációjának támogatása.

3. Hogyan kívántak civil szervezetként hatni a szakpolitikára annak érdekében, hogy az önök által támogatandó jogot, jogos érdeket megjelenítsék? Pl. konzultációval, advocacy tevékenységgel, a célcsoportok számára nyújtott szolgáltatásokkal, pereskedéssel, nemzetközi szervezeteken/EU-n keresztül?
4. Miért érzik fontosnak, hogy az érintettek (menekülők, vándorok, menekültek, harmadik országbeliek, stb.) jogos érdekeit megjelenítsék?
5. Tud-e példát mondani, amiben sikert vagy legalább rész sikert értek el?
6. Tud-e példát mondani, amiben kudarcot vallottak, de érdemes megfontolni a folyamat tanulságait?
7. Összességében hogyan látta, volt-e lehetősége arra 2015-öt követően, hogy a civil szervezet becsatornázhassa a saját értékeit, az általa képviselt jogos érdekeket, álláspontját a releváns szakpolitikába? Kérem, azokra a helyzetekre is gondoljon, amikor külső jogi vagy politikai kényszerrel (pl. EUB vagy EJEB döntéssel, EU-s kötelezettségszegési eljárással, stb.) lehetett változtatni a szakpolitikán, szabályozáson?

Irodalomjegyzék

- Bódi Stefánia: A jogállamfogalom német felfogása. *Jogelméleti Szemle*, 2024/1. szám, 3. o. <https://doi.org/10.59558/jesz.2024.1.2>
- Budapesti Migrációs Almanach, 2013. https://budapest.hu/Documents/almanach_hun.pdf (2024. június 15.)
- Csanády Dániel: A civil társadalom szerkezete. <https://www.civilek.hu/tudastar/a-civil-tarsadalom-szerkezete/> 2018. (2024. június 15.)
- Dojcsák Dalma: „Egyesülési jog”. In Jakab András – Könczöl Miklós – Menyhárd Attila – Sulyok Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Alkotmányjog rovat, rovatszerkesztő: Bodnár Eszter, Jakab András). 2021. <http://ijoten.hu/szocikk/egyesulesi-jog> (2024. június 15.)
- Hasmath, Reza – Hildebrandt, Timothy – Hsu, J.Y.Jennifer: Conceptualizing Government-Organized Non-Governmental Organizations. In *Journal of Civil Society*, Vol. 15, 2009. https://eprints.lse.ac.uk/100174/1/Conceptualizing_GONGO.pdf (2024. június 15.)
- Kenneth T., Andrews: Social Movements and Policy Implementation: The Mississippi Civil Rights Movement and the War on Poverty, 1965 to 1971. In *American Sociological Review*, Vol. 66, No. 1, 2001. <https://doi.org/10.2307/2657394>.
- Magyar Helsinki Bizottság: Mi az NGO jelentése? Milyen típusú NGO-k vannak? <https://helsinki.hu/ngo-jelentese/>, 2023 (2024. június 15.)
- Nagy Ádám – Nizák Péter – Vercseg Ilona: *Civil társadalom – Nonprofit világ. Új Ifjúsági Szemle Alapítvány*, 2014, Budapest

Sebály Bernadett: Társadalmi mozgalmak és szakpolitikai változások. Esettanulmány az ápolási díjról Magyarországon. CEU, 2020. Elérhető: https://www.researchgate.net/publication/344483658_Tarsadalmi_mozgalmak_es_szakpolitikai_valtozasok_Esettanulmany_az_apolasi_dijrol_Magyarorszagon (2024. június 15.)

Szabó Attila: Az Európai Unió Bíróságának döntése a tranzitónában lévő személyekre vonatkozó magyar szabályokról: Létezik-e menedékjogi eljárás az Európai Unióban az alapvető jogok körültekintő vizsgálata nélkül? In *Jogesetek Magyarázata*, 2020/3-4. szám, 63-73. o.

Szabó Máté: Globális civil tiltakozások, globális civil társadalom és tiltakozási kultúra. In *Jogelméleti Szemle*, 2004/1. szám, https://jesz.ajk.elte.hu/szabo17.html#_ftn1 (2024. június 15.)

Szabó Máté: Globális kommunikáció, civil társadalom, tiltakozás. In *Fordulat*, 2008/1., 96-119. o. <http://fordulat.net/pdf/1/szabo.pdf> (2024. június 15.)

Szász Ildikó: *Social Work in Immigration Detention Social Work in Immigration Detention – The experiences of helping services in Hungary*. Menedék Egyesület, Budapest, 2018